
**ADRODDIAD Y CYFARWYDDWR LLYWODRAETHIANT A
GWASANAETHAU CYFREITHIOL**

SAFONAU'R GYMRAEG: ADRODDIAD BLYNYDDOL 2016-2017

**PORTFFOLIO: ARWEINYDD (DATBLYGU ECONOMAIDD A
PHARTNERIAETHAU)**

Rhesymau dros yr Adroddiad hwn

1. Cytuno ar gynnwys Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2016-17 a'i gymeradwyo cyn cyhoeddi, yn unol â Safonau'r Gymraeg o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Cefndir

2. Sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 fframwaith cyfreithiol i osod dyletswyddau ar sefydliadau penodol i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r Gymraeg trwy is-ddeddfwriaeth (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg). Rhestrir y safonau a gyflwynwyd i Gyngor Dinas Caerdydd yn 'Hysbysiad Cydymffurfio Cyngor Dinas Caerdydd - Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011' <https://www.cardiff.gov.uk/CYM/Eich-Cyngor/Strategaethau-cynlluniau-a-pholisiau/Caerdydd-Ddwyieithog/Pages/default.aspx>.

3.

Prif nod y ddeddfwriaeth (safonau) yw sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, gyda'r pwyslais ar gynnig a chofnodi dewis iaith yn hytrach na bod y cyfrifoldeb ar y defnyddiwr gwasanaeth neu'r gweithiwr unigol i wneud cais am wybodaeth neu wasanaethau yn y Gymraeg.

4. Rhestrir y safonau yn y categorïau canlynol:

Safonau darparu gwasanaethau:

Mewn cysylltiad â darparu gwasanaethau er mwyn hyrwyddo neu hwyluso defnydd o'r Gymraeg, neu i sicrhau na chaiff ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Safonau llunio polisi:

Ei gwneud hi'n ofynnol i sefydliadau ystyried pa effaith y bydd eu penderfyniadau polisi yn eu cael ar allu personau i ddefnyddio'r iaith ac ar yr egwyddor na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Safonau gweithredol:

Safonau sy'n mynd i'r afael â defnydd mewnol o'r Gymraeg gan sefydliadau.

Safonau hyrwyddo:

Ei gwneud hi'n ofynnol i sefydliadau fabwysiadu strategaeth sy'n nodi sut y mae'n bwriadu hyrwyddo a hwyluso defnydd o'r Gymraeg.

Safonau yn ymwneud â chadw cofnodion:

Bydd y safonau hyn yn ei gwneud hi'n angenrheidiol i gadw cofnodion am rai o'r safonau eraill, ac am unrhyw gwynion a dderbynnir gan sefydliad. Bydd y cofnodion hyn yn cynorthwyo'r Comisiynydd i reoleiddio cydymffurfiaeth y sefydliad â'r safonau.

5. Mae safonau'r Gymraeg wedi'u drafftio gyda'r bwriad o:
  - Wella'r gwasanaethau y gall siaradwyr Cymraeg ddisgwyl eu derbyn gan sefydliadau yn Gymraeg
  - Cynyddu defnydd pobl o wasanaethau Cymraeg
  - Egluro i sefydliadau beth sydd angen iddyn nhw ei wneud o ran y Gymraeg
  - Sicrhau bod lefel briodol o gysondeb o ran y dyletswyddau a roddir ar sefydliadau yn yr un sectorau.

6. Mae pob awdurdod lleol wedi derbyn hysbysiad cydymffurfio gan Gomisiynydd y Gymraeg ym mis Medi 2015 sy'n rhestru'r safonau a'r dyddiad cydymffurfio y mae disgwyl i'r sefydliad gydymffurfio â nhw. Cyflwynwyd **171 o safonau** i Gyngor Dinas Caerdydd.

Cyngor Dinas Caerdydd				
Categoriâu	Dyddiad cydymffurfio 30 Mawrth 2016	Dyddiad cydymffurfio 30 Medi 2016	Dyddiad cydymffurfio 30 Medi 2018	Cyfanswm
Cyflenwi Gwasanaethau	85	3	0	88
Llunio Polisi	16	0	0	16
Gweithredu	41	7	1	49
Cadw Cofnodion	13	1	0	14
Hyrwyddo	0	4	0	4
Cyfanswm	155	15	1	171

7. Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i gydymffurfio â safonau'r Gymraeg sy'n cynnwys y gofyniad i gynhyrchu Adroddiad blynyddol ar gydymffurfiaeth â'r safonau hyn.

Materion

8. Mae Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg wedi'i gwblhau i fodloni gofynion Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg [Cymru] 2011)
9. Mae angen cymeradwyaeth gan y Cyngor cyn ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor erbyn y dyddiad cau gofynnol, sef 30 Mehefin 2017.

10. Gall Comisiynydd y Gymraeg ymchwilio i unrhyw fethiant i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a gall gymryd camau gorfodi, yn cynnwys gosod cosb sifil, gan ei gwneud hi'n ofynnol cael cynllun gweithredu i wneud iawn am dorri'r safonau.

Rhesymau dros yr Argymhellion

11. Mae Safon 158, 164 a 170 yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu adroddiad blynyddol, yn ymwneud â phob blwyddyn arall, sy'n ymdrin â'r ffordd y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r safonau mewn cysylltiad â chyflenwi gwasanaethau, llunio polisïau a gweithredu.

Goblygiadau Cyfreithiol

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn cyflwyno system newydd o reoliadau gan ddefnyddio 'safonau', sy'n nodi sut y dylai sefydliad ddefnyddio'r Gymraeg. Mae swydd Comisiynydd y Gymraeg wedi'i chreu yn rhan o'r Mesur hefyd. Mae'n ofyniad statudol i gydymffurfio â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Cymeradwywyd Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015 ar 24 Mawrth 2015, gan nodi safonau yn ymwneud â dull gweithredu Cyngorau Sir. Cyflwynodd Comisiynydd y Gymraeg hysbysiad cydymffurfio i'r Cyngor ar 30 Medi 2015. Mae hwn yn cynnwys 5 math gwahanol o Safonau; safonau yn ymwneud â chyflenwi gwasanaethau, safonau yn ymwneud â llunio polisïau, safonau gweithredol, safonau hyrwyddo a safonau yn ymwneud â chadw cofnodion.

Mae Safon 158 yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu adroddiad monitro blynyddol ar gyfer pob blwyddyn ariannol sy'n ymdrin â'r ffordd y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r safonau yn ymwneud â chyflenwi gwasanaethau; yn yr un modd mae safon 164 yn ei gwneud hyn yn ofynnol mewn cysylltiad â safonau llunio polisi ac mae safon 170 yn gofyn am yr un peth o ran y safonau cyflawni gweithredol. Mae'n rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys nifer y cwynion y mae'r Cyngor wedi'u derbyn yn ystod y flwyddyn honno yn ymwneud â chydymffurfiaeth â'r safonau, manylion am sgiliau Cymraeg staff y Cyngor, cyrsiau hyfforddiant a gynigiwyd ac a fynychwyd gan staff y Cyngor a nifer y swyddi a hysbysebwyd gyda'r Gymraeg fel gofyniad. Mae'n rhaid cyhoeddi'r adroddiad blynyddol erbyn 30 Mehefin fan bellaf yn dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn berthnasol iddi, ac mae'n rhaid ei gyhoeddi a'i roi ar wefan y Cyngor yn ogystal ag yn unrhyw un o swyddfeydd y Cyngor sy'n agored i'r cyhoedd.

Gall Comisiynydd y Gymraeg ymchwilio i unrhyw fethiant i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a gall gymryd camau gorfodi, yn cynnwys gosod cosb sifil, gan ei gwneud hi'n ofynnol cael cynllun gweithredu i wneud iawn am dorri'r safonau neu roi cyhoeddusrwydd i'r achos o dorri'r safonau.

Goblygiadau Ariannol

Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at gyfres o argymhellion a weithredir ac, mewn achos o gostau'n deillio, a ariennir gan ddefnyddio dyraniad cyllidebol presennol cyfarwyddiaethau unigol y Cyngor. Mae'r adroddiad cyffredinol yn tynnu sylw at y posibilrwydd ar gyfer gosod sancsiynau ariannol o ganlyniad i beidio â chydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Bydd angen talu am unrhyw gosbau a gyflwynir gan ddefnyddio arian o ddyraniad cyllidebol cyffredinol y gyfarwyddiaeth briodol.

ARGYMHELLION

Argymhellir y dylai'r Cyngor gymeradwyo Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2016-17 (wedi'i atodi yn Atodiad A) a chytuno'r adroddiad cyn ei gyhoeddi yn unol â Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011).

DAVINA FIORE

Cyfarwyddwr Llywodraethiant a Gwasanaethau Cyfreithiol
19 Mehefin 2017

Atodir yr Atodiadau canlynol:

Atodiad A – Drafft Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2016-17

Atodiad I – Cwynion yn ymwneud â Safonau'r Gymraeg

Atodiad II – Swyddi Cymraeg Hanfodol a Dymunol

Atodiad III – Hyfforddiant Iaith Gymraeg

Atodiad IV – Camau Gwella System Gwella Caerdydd (CIS)